

A háborus gazdálkodás

Írta: **Olti Vilmos dr.**

Ha a későbbi emberöltők történetírója jellemzeni akarja majd napjainkat, korunk meg-rajzolásában minden bizonnyal uralkodó vo-másként fogja kidomborítani egyrészt a tisztul-tabb társadalmi és gazdasági formák kialakí-tásáért, másrészt az egyes nemzetközi igaz-ságtalanságok kiküszöböléséért vívott erőfe-szítéseket, és küzdelmeket.

Ez a küzdelem ma kontinensünk nem egy pontján kiszélesedett: egész nemzettestek üt-köznek a termelés alaptényezőjének a természe-ti erőnek új és igazságosabb fölosztásáért. Az erők mérkőzése ma már azonban nemcsak a szembenálló államterületén dül, hanem a fegy-veres akciókat párhuzamosan követő gazdaság-politikai lépések okozta változások mint másod-lagos hatások a semleges államok gazdasági életében is zavarkat idézhetnek elő. Eppen e másodlagos, reflexhatások leküzdésére úgy-szólván valamennyi nemzet lassacskán rátért a háborus gazdálkodásra.

A háború kitörésének lehetősége a világ-kereskedelemlre nyomta rá legelőször bélyegét. Mindenekelőtt a háború viseléséhez szükséges elsőrendű anyagok forgalma dúzzadt föl, mert a hadbanálló végső erőmegfeszítéssel igye-kezték fegyverkezésük immár évek óta folyó műveletét minél előbb befejezni. Az Amerikai Egyesült Államok és a délamerikai államok, de — mondhatjuk — valamennyi állam kivíte-le ugrásszerűen földuzzadt. A világkeresked-elem 1929. évi volumenét 100-zal véve egyen-lőnek 1938 májusában a világkereskedelem tér-főgata 85.7 volt, ezzel szemben e volumen 1939 májusában 93.5-re dúzzadt s a növekedés ál-landó irányzatot mutat. Az export további gyorsütemű fejlődésének egyedüli fékje a szö-vetségesek által alkalmazott blokád és a né-metek aknaháborúja.

Hogy az egyes nyersanyagok iránti foko-zódó kereslet a világpiaci árak gyors emelke-déséhez vezetett, az előrelátható jelenség volt. Ma különösen ama cikkek áránál tapasztal-ható ugrásszerű emelkedés, amelyeknek kivéte-lőt eltöltötték, vagy erősen korlátozták az ér-dekelt államok. Csupán példaként emeljük ki a nyersjutának 15 százalékos áremelkedését.

A nyersanyagárak emelkedésével párhuza-mosan hatalmas lendületet vett világszerte az ipari termelés. Míg az USA gyáripára július-ban termelőképesége tőrfogatának csak mint-egy 50%-ával dolgozott, addig ma már több, mint 94%-os a kihasználása. A háború egyik legfontosabb nyersanyagának: az ólomnak ter-melése a következő ugrásszerű fejlődést mutatja az Amerikai Egyesült Államokban:

augusztusban	40.8 ezer tonnát,
szeptemberben	54.1 ezer tonnát,
októberben	59.9 ezer tonnát

termeltek ki.

Az ipari termelés fölfokozása mellett erős önállósításra is törekednek az államok. A világ-kereskedelem útjain tornyosuló veszedemek ugyanis az árucserforgalmat meglehetősen megcselezítették. Hogy a háború kényszerítő nyomása alatt így sebtében létrehozott és elég-gé meg nem gyökeresedő termelési ágak azután a háború elmúltával mennyire bizonyulnak majd életképesnek, az egészen sötét kérdőjel. Félő azonban, hogy a pillanatnyi kényszer és a hirtelen fölkiálló nyereszkesedési lehetősé-gek nyomán investált tökemennyiségek lényeg-es hányada a békegazdálkodásra történő visz-szatérés során téves tökebefektetésnek bizonyul majd és a háború okozta hirtelen fölszökő kon-junktúra hullám az 1929—32. évekhez hasonló mélyvölgybe hanyatlik.

A nyersanyagok utánpótlásának bizonyta-lansága a legtöbb államban korlátozó rendel-kezőket hívott életre. A korlátozások némelyi-ke a tilalomig fokozódik. A következőkben mo-zakszerűen bemutatjuk az 1939. évi november 10—25-ike közötti 15 napi időszak alatt világ-szerte fogantatott korlátozó intézkedéseket:

Angli: A pénzügyminiszter bejelenti, hogy a devizakiegyenlítő alap helyzetéről nem tesz-nek a jövőben közlést. — A közlel-mezési miniszter december 1-én kezdődő ha-tállyal szabályozta a búza fölhasználását és ér-tékesítését. A miniszter határozza meg, hogy a készletekből mennyi használható föl élelmezésre és mennyi takarmányozásra. A termelők csak kijelölt személyeknek adhatják el termé-süket. A készletek 2/3 része lisztőrlésre használ-landó.

Argentína: A kormány engedélyhez kötö-tte a burgonya kivitelét.

Belgium: A gyufa adóját 50%-al, a söradót 10%-al, ásványvizek adóját 20%-al, a dohányfé-lék adóját pedig 10—28%-al fölemelték.

Bulgária: A fémkészletek bejelentését köte-lezővé teszi és fölhasználásuk csak az ipar-ügyi miniszter engedélyével lehetséges. Vasrá-csok, dobozok, réz- és horgonylemezek előállí-tását eltiltják. A fenti cikkek termelését havi átlagban 50%-ra redukálják. Minden nagyobb üzem köteles készlete 20%-át tartalékolni. Csok-ládáék készítésénél a kakaóvajhoz keményített növényzsírt is szabad kevényi 1:2 arány-ban. A kakaóvaj zsírtalanítása tilos.

Cseh-morva protektorátus: A háztartási szén fogyasztása korlátozás alá kerül. A kor-mány rendeleti úton szabályozza a bőrrel való forgalmat. Meghatározzák a bőrből készült cik-kek előállítását: így pl. a cipészek talpaláshoz csak az elmúlt év megfelelő időszakában föl-használt mennyiség 80 %-át dolgozhatják föl. Rubázkodási cikkek bőrből való készítése tilos.

Dánia: A kormány december 14. hatállyal a benzín elosztását újból szabályozta. A motor-kerékpárok havonként 15 liter, a személykocsik pedig kocsisúly szerint 25—50 liter benzint kap-nak. Egyben a benzín árát 33 öreről 50 örerre emelték literenként. — A kormány lefoglalja a magkereskedők tengeri és takarmánygabona készleteit. A készletek fölosztását a gazdák kö-zött központi szerv végzi.

Franciaország: Kötelezik az élelmiszerke-reskedelmi vállalatokat élelmiszerkészleteinek és azok változásainak folytatódó bejelenté-seire és a készletek állandó tartálékolására. — Kötelezővé teszik a tejkonzervek és sajt-készle-tek bejelentését. Csokavasat tartani, fölhaszná-lni, eladásra kínálni vagy venni kizárólag a fegyverkezési miniszter engedélyével lehet. Az összes csokavaskészletek bejelentendők.

Görögország: A jövőben csak 95—85 és 75 százalékos kiörlésű lisztet szabad készíteni. To-vábbá csak kétféle minőségű kenyér süthető, három nagyságban. Egyben megállapították a tejkonzerv és az oliva árát.

Hollandia: A borsó-fogyasztást személyen-ként és havonként 1/2 kg-ra korlátozta. — A kormány engedélyhez kötötte a tej, vaj, sajt,

Konyha BUTOROK

állandóraktára

ifj. HEGEDÜS

műbutorasztalosnál Somogyi-utca 15

tejtermékek, tejszír, kazein és tejkukur kivite-lét. — A baromfi- és tojás kivitel is engedély-hez kötök.

Délszázia: A mozogazdasági termékek tí-pusainak megállapítására egy külön bizott-ságot alapítottak. A bizottság feladata az ország termelő-körzetekre való beosz-tása, és minden egyes körzet számára különleges típus és minőség megállapítása. — Az ország éretermelését és az ércek kivitelét a hadügyminisztérium ellenőrzése alá helyezték. — A bányavállalatokhoz katonai szakértőket küldenek ki és a termelést közpon-tilag kidolgozott tervek szerint kell eszközöl-ni. — Az árszínvonal emelkedésének megaka-dályozására a pénzügyminisztérium fölhatalmá-zák, hogy a kiskereskedelmi forgalomban is maximális árakat állapítson meg. — A kor-mány a benzinfogyasztást rendelettel szabá-lyozta. Vasár- és ünnepnapokon nem közleked-hetnek magánautók. Hatósági kocsik csak hi-vatalos utakat tehetnek. Teherautók csak vas-útmentes útvonalakon használhatók.

Lettország: Hatóságilag korlátozzák a vas-nak és fémeknek az építkezéseknél történő föl-használását.

Németország: Újabb rendelkezések értelmé-ben a gépkocsigyárak megrendelőinek csak ab-ban az esetben kötelesek szállítani, ha a meg-rendelő igazolja, hogy a gépkocsi használatba-vétele háborus-gazdasági szempontból szük-séges.

Olaszország: A búzát, tengerit, kendert, pa-mutot, gyapjút és rizst be kell szolgáltatni ál-lami raktárakba tárolás végett. — November 16-i rendelet felfüggeszti az éjszakai és a szom-bati munkát korlátozó rendelkezéseket. — El-rendelték a marhabőr és a lóhör beszolgáltatá-sát és szabályozták elosztását. Minden lévgott szarvasmarhának és lónak a bőrét öt napon belül a gyűjtőhelyre kell vinni. A készletekből először a hadsereg szükségletét fedezik, a ma-radékok pedig a fasiszta gyáriparosok szövet-sege által kidolgozandó terv alapján osztják szét polgári szükségletet fedező üzemek között.

Portugália: A kormány a szénkeresked-elem ellenőrzésére fölügyeleti szervet létesít. A szerv föladata az ellenőrzésen kívül a szén-ter-melés irányítása is.

Románia: A kormány a fokozódó buzakivi-telre tekintettel megszüntette a buzakiviteli jü-talmat. — A vámmalmok a jövőben csak egy-féle lisztet örölhetnek, a finomabb liszt őrlésére alkalmas gépeket a hatóságok lepecsételik. A kiörlés aránya: 75—85%, rozsnál pedig: 65—68% lehet. A kormány megtiltja az árpa kivitelét.

Svédország: A vaskereskedelem és a vas-árak irányításának ellenőrzésére a kormány központot létesít. Az áremelkedés megállítására irányvonalakat írtak elő az élelmiszerpiacon. A közölt gazdaságpolitikai korlátozások csak 15 nap és 15 ország háborus gazdálkodá-si intézkedéseit tartalmazzák. Ezekből is követ-keztetni lehet azonban a gazdasági folyamatok irányítása, a termelés, a forgalom és a fo-gyasztás nekilendítése, illetve fékezése érdeke-ben tett erőfeszítések sokaságára. A háborus gazdálkodásban föloldódnak a szabad és a kö-tött gazdaság közti elvi ellentétek. Az egyéni jövedelemzéségi szempontokat egyre nagyobb erővel szorítja háttérbe a termelés folyamatos-ságának és zavartalanságának egyetemes nem-zetközösségi szempontja.

Wolf Ferencné szül. Bárkányi Rózsika lájdalmas szívvel tudatja, hogy drága jó férje

WOLF FERENC

1. hó 12-én váratlanul elhunyt. 14-én, va-sárnap d. u. fél három órakor temetjük a rókusai temető halottas házából.

Gyászolják még édesanyja, testvérei és jóbarátai.

Takarékos háziasszony télen is gázzal főz

Használja ki az olcsó ház-taralási tarifa előnyeit

Felvilágosítást ad a
GÁZGYÁR
Telefon 34—00